

Ziekte,
een weg naar bewustwording

Colofon

ISBN: 978 94 6365 230 8

1e druk 2020

© 2020, Wilma Bos-ter Mull

Exemplaren zijn te bestellen via de boekhandel

of rechtstreeks bij de uitgeverij:

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Schilderij omslag: Maarten Bos

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Ziekte,
een weg naar bewustwording

Wilma Bos-ter Mull

*Waarachtig, ik verzeker u: als een graankorrel niet in de aarde valt
en sterft, blijft het één graankorrel, maar wanneer hij sterft draagt
hij veel vrucht.*

(Johannes 12:24, Nieuwe Bijbelvertaling)

Voor Maarten Bos, die ruim veertig jaar als
arts onderzoek deed naar kanker
en op zoek was naar de diepere oorzaak van ziekte.

Inhoud

Inleiding	9
Het bewustzijn van de mens	15
De verstoring van de wil in de moderne tijd	30
Kanker: de uitdaging voor de (vrije) wil	65
Astrologisch ontwikkelde kijk op kanker	106
Biografieën	121
De harmonisering van de wil	173
Conclusie onderzoek	194
Het coronavirus en het afstand nemen van het sociale gebeuren	211
Epiloog	225
Geraadpleegde literatuur	229
Dankwoord	233

Inleiding

*Yes, 'n' how many years can some people exist
Before they're allowed to be free?*

‘Blowin in the Wind’ - Bob Dylan

Lang heb ik gearzeld of ik dit boek wel zou schrijven. Een belangrijke reden om dit niet te doen, is dat ik geen arts ben en de hedendaagse maatschappij sterk gericht is op het bestrijden van symptomen en veel minder op de oorzakelijke kant van een ziekte. Dat mijn medisch-natuurwetenschappelijke kennis hierin niet toereikend is, ben ik mij bewust. De uiteindelijke doorslag om dit boek toch te gaan schrijven, is het overlijden van mijn dierbare echtgenoot Maarten, die zich als antroposofisch arts meer dan veertig jaar verdiepte in de achtergronden van ziekte. Hij specialiseerde zich in het bijzonder in de ziekte kanker. Onze liefdesrelatie begon ooit ten tijde van een kankercongres in Zwitserland, en vanaf 1994 tot 2011 mocht ik, als biografisch coach met een geschiedenis als psychiatrisch verpleegkundige, hem ondersteunen in zijn werk. Verder raakte ik geïnspireerd door het Zwitserse echtpaar Bruno en Louise Huber, dat in het midden van de vorige eeuw een eigen astrologische school oprichtte. Hun astrologische methode onderscheidt zich van de traditionele astrologie doordat zij zich verdiepen in de drie lagen van het bewustzijn, zich uitdrukkend in verschillende horoscopen. Maartens patiënten, die in verschillende stadia van kanker verkeerden, stond ik bij met gesprekken over hun biografie. In die gesprekken ging ik door de jaren

heen een rode draad zien die ik nu graag met u wil delen. Door niet bezig te zijn met het actief bestrijden van ziekte, was ik steeds in de gelegenheid om er wat afstand van te nemen en het biografische verhaal achter de ziekte kanker te leren herkennen. Nu Maarten overleden is, voel ik het als een bijzondere opdracht om iets te delen van waar we samen jarenlang aan werkten.

Gedurende Maartens veertigjarig onderzoek naar kanker sprak hij steeds uit dat de onbewuste wil bij een kankerpatiënt autonoom (op zichzelf staand) is geworden en niet bewust ingezet kan worden. Vanaf het begin van onze samenwerking zag ik dat zijn visie overeenkomt met wat ik tegenkwam in mijn biografisch onderzoek.

Mijn onderzoekswerkwijze richt zich bij het begeleiden van mensen met kanker op het vertelde levensverhaal/biografie van mijn cliënt. Ik maak daarbij gebruik van de geboortehoroscoop van de betreffende persoon. In de zestiger jaren van de vorige eeuw ontwikkelde het echtpaar Huber met psycholoog en ontwikkelaar van de psychosynthese Roberto Assagioli [1888 - 1974] het leeftijdspunt door de horoscoop. Met deze methode kun je kansen en herhalingen zien die zich de biografie van de betreffende voordoen en er bewustzijn aan verbinden. Deze methode heb ik aangevuld met mijn psychiatrische kennis gecombineerd met antroposofische gezichtspunten. [Rudolf Steiner 1861-1925] Dat wat ik vooral gebruik uit de antroposofie is het drie-en-vierledige mensbeeld en de aanwijzingen die Steiner gaf op reïncarnatie en karma. Een en ander heb ik aangepast aan de ontwikkelingen in de nieuwe tijd. Voor mij is het vooral belangrijk om niet in oude dogma's te vervallen. Een open en respectvolle kijk op het levensverhaal van iemand, is daarbij een van de belangrijkste uitgangspunten voor mijn onderzoek.

Op het moment dat dit boek zou worden uitgegeven, maart 2020, brak het coronavirus uit in Nederland. In aanvang heette dit boek *Kanker, de bewustwording van de wil*. Een van de boodschappen van Maarten aan zijn patiënten was dat je niet bang voor een ziekte moest zijn, omdat elke ziekte die je krijgt voor jou een persoonlijke boodschap heeft en niet stomme pech of toeval is. Met heel veel geduld besteedde hij zijn hele leven lang veel tijd aan het uitleggen hoe je ziekte in je levensverhaal kunt duiden. Ook nu, in tijden van crisis en groot besmettingsgevaar, verwonder ik me over het feit dat sommige mensen die besmet zijn met dit virus, relatief weinig tot geen klachten hebben en anderen eraan doodgaan. Ik ben ervan overtuigd dat er veel meer besmettingen hebben plaatsgevonden dan wij weten. Zo zagen we hier in Waalre een fysiotherapeut die op vakantie in Italië was geweest, ontdekte dat hij besmet was en zelf vrijwillig in quarantaine ging en genezen is.

Het ingewikkelde van de verschillend verlopende ziektegevallen is het volgende: doordat wij als mensheid generatieslang onbewust beïnvloed zijn door het calvinistische schuld-en-boetepincipe, bouwen we veel onbewuste stress op. Ik – zelf uit een strenggelovig gezin komend – herinner me dat ik in mijn eigen gezin vaak onbedoeld het woord ‘schuld’ hanteerde, waarop Maarten er direct achteraan zei: ‘Het gaat niet om schuld, maar om oorzaak en het gevolg daarvan, en dit houdt verder geen waardeoordeel in!’ Deze wijze uitspraak heb ik geprobeerd me eigen te maken, maar ik merk dat dit een enorm grote opgave is, omdat het calvinistische schuldgevoel diep ingeprent is in de volksziel van de westerse christelijke mens.

In mijn boek *Dementie, de ziekte van het verleden* beschrijf ik mijn zoektocht naar de oorzaak van deze ziekte. Ik probeer

in dat boek aan te tonen dat die oorzaak mede ligt in het verdrongen bezeerde gevoel. Bij ons onderzoek naar de diepere zin van kanker vonden mijn echtgenoot en ik een verband met de wil die niet voldoende tot ontplooiing kan komen omdat deze tijd waarin we leven zoveel afleidende factoren heeft. Nu COVID-19 of het coronavirus is uitgebroken, denk ik waar te kunnen nemen dat dit de ziekte van het denken is. In het hoofdstuk 'Het bewustzijn van de mens' bespreek ik het drieledig en vierledig mensbeeld, waarvan het drieledig mensbeeld vooral heel belangrijk is omdat het over de denkende, voelende en de willende mens gaat. De drieledigheidsgedachte is al heel oud en is terug te vinden in de bijbel waar men spreekt van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest welke terug te voeren is naar het principe van het denken, voelen en willen.

Filosoof Hannah Arendt (1906-1975) schreef over de drieledigheid drie boeken: Denken, Willen, Oordelen. Het vierledig mensbeeld, dat ik ook in dat hoofdstuk beschrijf, is gebaseerd op de oude temperamentenleer en verder uitgewerkt door de Zwitserse psychiater en psycholoog C.G. Jung (1875-1961). Hij was de grondlegger van de analytische psychologie. Hij legde uit dat wanneer een bepaalde aanleg dominant is, zich uitdrukkend in één van de vier temperamenten, automatisch een ander temperament zich in het onbewuste terugtrekt. Zo is iemand die gericht is op handelen een minder goede waarnemer, en vergeet iemand die goed denken kan vaak het empathische/gevoelsmatige in zijn beschouwing mee te nemen. Iemand die sterk gevoelsmatig reageert, verliest vaak de ratio van het denken uit het oog. Ik kom nog uitgebreid op dit onderwerp terug in dit boek. Omdat het coronavirus officieel de geschiedenis in zal gaan als pandemie, wil ik ook iets over mijn visie op dit virus met

u delen. Wellicht wordt mijn oorspronkelijke verhaal over de ziekte kanker dan nog duidelijker. Ook sluit mijn visie aan bij het door mij in 2017 geschreven boek *Dementie, de ziekte van het verleden*.

Het bewustzijn van de mens

Het drieledig mensbeeld

Alle goede dingen bestaan in drieën, wordt weleens gezegd. Zoals bij veel oude spreekwoorden en gezegden ligt hier een diepe wijsheid aan ten grondslag. De drievuldigheid is ook in vele religieuze stromingen terug te vinden. In het christendom wordt dit geduid met: *de vader, de zoon en de heilige geest*. De vroegchristelijke kerk koppelde deze drie weer aan lichaam, ziel en geest. Echter, na het concilie van Nicea in het jaar 325, waar grote kerkelijke leiders bijeenkwamen, besloot de kerk niet meer het accent te leggen op de geest, uit vrees dat de mens te snel zelf verantwoordelijkheden zou nemen voor zijn daden en de kerk overbodig zou worden. De geest appelleert namelijk aan de vrijheid waar nieuwe ideeën ontstaan. Met name de Rooms-Katholieke Kerk, maar ook andere christelijke kerken hebben altijd een sterke behoefte gehad om een beschermende vaderlijke rol uit te oefenen op hun leden. Vandaar ook dat de biecht tot ver in de twintigste eeuw een belangrijk onderdeel van de Rooms-Katholieke Kerk was. Met de biecht neemt de Kerk voor een deel de verantwoordelijkheid van de mens over, waardoor de afhankelijkheid blijft. De daden die de mens gepleegd heeft, worden hierdoor indirect ontheven van eigen verantwoordelijkheid. Na de verlichting werd de mens langzamerhand steeds mondig. Deze mondigheid beleeft op dit moment een hoogtepunt, wat leidt tot een nieuw bewustzijnstijdperk. Door de evolutionaire groei van het bewustzijn ontstaat er tevens een steeds sterkere noodzaak om het drieledig functioneren in het dagelijks leven bewuster toe te passen. In aanvang zal dit bewustzijn zich presenteren in extremen van een van de ver-

schillende drie delen: in het denken, in het willen of in de gewaarwording van de gevoelens. Dit nieuwe bewustzijn dat nu ontstaat, heeft onder meer geleid naar de grote secularisatie die we in deze tijd kennen. De moderne mens laat zich niet meer zeggen wat hij moet doen of moet geloven. Daarnaast heeft de wetenschap, die door het denken is gevormd, een enorme ontwikkeling doorgemaakt. De geest, die in de vierde eeuw na Christus langzamerhand op de achtergrond kwam, ondergaat de laatste eeuw een transformatie die ons voor de nieuwe uitdaging plaatst: de bewust gerichte wil.

Je kunt drie afzonderlijke bewustzijnsniveaus onderscheiden: het onbewuste, het bewuste en het bovenbewuste - het laatste wordt ook wel geestzelf genoemd. Wanneer iets tot bewustzijn komt, bestaat er in eerste instantie een sterke neiging te overdrijven en wordt er veel nadruk op dit gebied gelegd. Zo zien we dat de behoefte aan maakbaarheid van de mens sterk toeneemt in de moderne tijd.

In het hindoeïsme bestaat ook een soort driedigtheid, die overeenkomt met deze drie bewustzijnsniveaus. In dit geloof worden ze aangeduid met *Brahman*, *Shiva* en *Vishnu*. Ook in andere religies zijn er weer driedelingen te vinden. In principe heeft de driedigtheid, die in het bewustzijn zit en vrijwel in alle wereldfilosofieën aanwezig is, één gemeenschappelijk uitgangspunt: verleden, heden en toekomst. Het verleden is daarin nauw verbonden met het onbewuste; het heden met het parate bewustzijn; en de toekomst met het hoger bewustzijn.

Aristoteles en zijn filosofie

In de oude tijd hadden de Kerk en de religie op een bepaalde manier al een idee over de drie bewustzijnsniveaus, in die

tijd nog uitgedrukt in het archetypische model van *vader, zoon en heilige geest*. Lang voor de geboorte van Christus hadden de Grieken hier echter ook al een filosofische idee over ontwikkeld. Zo stelde Socrates zich de volgende vragen: *Hoe kan iemand iets kennen, als hij zichzelf niet kent? Wie kent hij dan? En wat is de waarde van zulke ongegronde kennis?*¹

Aristoteles ging in deze filosofie een stap verder. Hij analyseerde het begrip ‘kennis’ en kwam daarbij op de volgende onderdelen:

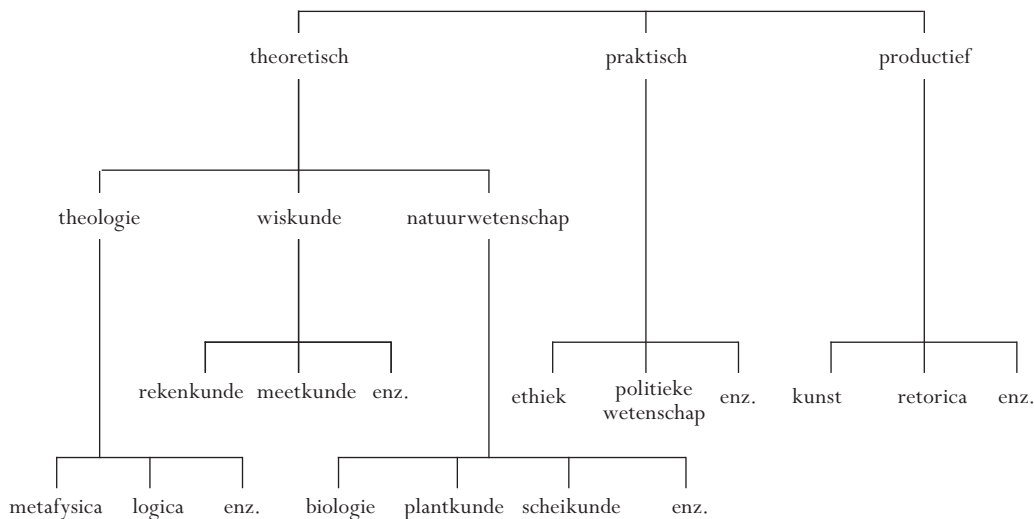
- Het *kennende ik*, dat zich uitdrukt in een theorie, het **denken** van de mens aanspreekt en het bewustzijn verruimt.
- Het *praktische*, welk overeenkomt met gewaarwording en het **gevoel**; gevoelens komen veelal voort uit eerdere ervaringen en zijn vaak onvrij zonder dat we er erg in hebben.
- De *productiviteit*, welke overeenkomt met de **wil**; de wil is het geheimzinnigste deel in de mens en laat zich maar moeilijk kennen.

In wezen komen deze drie gebieden overeen met wat de christelijke kerk omzette in: vader, zoon en (heilige) geest. De kerk plaatste echter deze drie onderdelen buiten de mens en gaf ze een goddelijke (buitenpersoonlijke) invulling.

Op de volgende pagina volgt het schema zoals Aristoteles dit ontwikkelde:²

1 ‘Socrates’ in *Wikipedia*. Geraadpleegd via [https://nl.wikipedia.org/wiki/Socrates_\(filosoof\)#Basis_van_zijn_leermethode](https://nl.wikipedia.org/wiki/Socrates_(filosoof)#Basis_van_zijn_leermethode).

2 *Aristoteles*, Jonathan Barnes.

Laten we deze drie dimensies in het leven wat nader bekijken. Over het *verleden* kun je nadenken en dit roept wel gevoelens op, maar of die reëel zijn is de vraag. Wetenschappelijk onderzoek heeft uitgewezen dat feiten en gevoelens uit het verleden vaak niet overeenkomen met de realiteit. Het *heden* heeft vooral te maken met de ervaring van het moment. De *toekomst* is ongewis en wordt door een gezond mens vooral ingevuld met wensen en voornemens voor wat nog komen gaat, wat nog onbekend is. Wanneer je deze drie gebieden kernachtig wilt samenvatten, dan kom je tot de volgende omschrijving:

Verleden: denken/kennis

Heden: voelen/ervaren

Toekomst: willen/manifestatie

De laatste jaren staat de bewust gerichte wil, die verbonden is met het bovenbewuste, sterk in de belangstelling bij we-

tenschappers. Zo schreef Dick Swaab het boek *Wij zijn ons brein*, waarin hij stelt dat de mens veel minder vrij is in zijn handelen dan gedacht en dat hij bepaald wordt door de bouw van zijn hersenen, die weer in verband worden gebracht met het denken. Arie Bos (hoogleraar aan de VU in Amsterdam) liet een tegengeluid horen met zijn boeken *Mijn brein denkt niet, ik wel* en *Hoe de stof de geest kreeg*; in deze boeken geeft de schrijver wetenschappelijke tegenargumenten voor Swaabs stelling dat we geheel afhankelijk zijn van onze hersenen ofwel het denken. Bos gaat er in zijn boek van uit dat de vrije wil wel degelijk bestaat. Ook de neurofeedback toont aan dat de mens zijn hersenfuncties voor een groot deel kan sturen.

In mijn bijna vijftientig jaar werkervaring als biografisch coach, waarin ik me vooral richtte op het levensverhaal van de mens, ontdekte ik een verband tussen een *sterke wil* en de ziekte *kanker*. In dit boek wil ik mijn zienswijze met de lezer delen en die onderbouwen met voorbeelden. Qua voorbeelden heb ik gekozen voor openbare personen die zelf over hun ziekte hebben geschreven. Een van hen is Steve Jobs, die in 2011 overleden is aan de gevolgen van alvleesklierkanker; van hem is een geautoriseerde biografie uitgekomen, geschreven door de biografieschrijver Walter Isaacson. Ook las ik *De wording van Steve Jobs* van Brent Schlender en Rick Tetzeli, het boek *The Bite in the Apple* van zijn vroegere vriendin Chrisann Brennan en *Small Fry* van zijn oudste dochter, Lisa Brennan-Jobs. Door zijn leven van vele kanten belicht te krijgen, kon ik bovenal naar het karmische gedeelte van zijn leven kijken. In het biografische gedeelte zal ik dit thema verder uitwerken.

In het kader van mijn onderzoek deed ik recentelijk een obser-

vatie over kanker die mij opviel bij KWF Kankerbestrijding, die sinds 2006 jaarlijks de Alpe d'HuZes³ organiseert, een sponsortocht waarin vrijwilligers de Alpe d'Huez beklimmen om zodoende geld op te halen voor het kankerfonds. Genezen kankerpatiënten doen hier vaak aan mee. Hun slogan is veelzeggend in het kader van mijn onderzoek: *opgeven is geen optie*. Het bijzondere aan deze slogan is dat hij puur naar wil en uithoudingsvermogen verwijst, waar mijns inziens *juist* het bewustzijn moet komen te liggen, maar dan meer individueel gericht, met meer inzicht in het zelf.

In mijn onderzoek ontdekte ik dat mensen die kanker hebben vaak extreem veel energie stoppen in hun wilsleven, maar dat het doel voor hun sterke gedrevenheid vaak onbewust blijft. Dit is niet zozeer een zwakte van deze mensen, maar heeft te maken met het niet kunnen overzien van wat uit het onbewuste gehoord wil worden. Het ingewikkelde van onze tijd is namelijk dat we vanaf onze geboorte uitgenodigd worden om de minder plezierige dingen die we meenemen uit het verleden, zoals ziekte en dreigend gevaar, onder controle te houden. Op zichzelf is daar niets mis mee, want je ontwikkelt er een zekere vorm van waakzaamheid mee, maar die voorzorgsmaatregel leidt vaak sterk af van de vraag wat elk mens individueel hier op aarde wil gaan doen. Vraag de mensen om je heen maar eens wat zij als doel zien voor hun persoonlijk leven, en je ziet vaak een wat verbaasde blik, ze weten niet wat ze daarop moeten antwoorden. De vraag overvalt hen als het ware. Ook zijn er mensen die dan voluit zeggen dat ze zoveel mogelijk willen genieten, of veel geld willen verdienen. Er zijn ook mensen die heel duidelijk een doel voor ogen hebben: mensenrechten nastreven, die-

3 Zie www.opgevenisgeenoptie.nl/over-alpe-dhuzes/wat-is-alpe-dhuzes.